

Slovenske kulturne akcije

Leto XXII, 12

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

December 1975

za naš čas

ob sklepu:

najava in povabilo

KRISTUS!

Njegova zunanja usoda je demantirala vsa naše domnevanja. Od uverture v hlevu do finala na križu je tako rekoč sistematično pometla z našimi teofanijskimi predstavami. V bistvu nas je užalila prav v naših globinah. Toda pod temi globinami je še ena plast v nas, zadnja, najzadnja. Tista, ki milo kliče po večnosti: Ewigkeit, tiefe, tiefe, Ewigkeit. In tudi če je bila doslej gluha, se začinja zdaj odpirati. Nekdo se je pojavil na tem našem planetu, da uniči smrt.

Naše zadnje dno se začinja zdaj odpirati. Ko da smo v temi zaslišali vode. Vsa naša pričakovanja se razpirajo nemogočemu. Kdo pa se je že kdaj pojavil s takšnim programom?

JAZ SEM RESNICA.

Od te Pravesti bi hoteli slišati prav to besedo tudi v povsem hipotetičnem primeru, da bi se bila katastrofalno motila. Zakaj njena božanska samoprevara bi bila nad vsem človeškimi resnicami. S Fjodorom Mihajlovičem Dostojevskim bi pustili resnico in šli za Kristusom, v svetlem brezpu...

A če se Kristus absolutno ni motil?

Vsa naša razvidnost je zdaj usmerjena vanj.

Ali mrgolimo v kaosu Niča, v bežnem pijanem preletu iz Niča v Nič? Ali pa smo vklopiljeni v svetlo igro Smisla, ki ljubeznivo pazi na naš zadnji las?

JAZ SEM RESNICA.

Iz njegove besede diha nadčloveška suverenost.

S takšno samozavestjo ne nastopa v zgodovini nihče. To je bilo izrečeno enkrat samkrat v zgodovini. S tem samopredstavljanjem sploh ni kaj primerjati. To je JAZ, ob katerem zbledi samozavest najbolj norih diktatorjev.

a l o j z r e b u l a
iz meditacije
»lik sinu človekovega«

LETO se je nagnilo. Kulturna akcija je sklenila svojo 22. sezono. Dopolnjen naj bi bil po znanilih tudi jubilejni dveletnik naše knjižne in publicistične stvarjalnosti. Zaradi težav, ki jih nismo zmeraj sami krivi, se je objava oznanjenih tiskov zavlekla na prihodnje leto. Vse obveznosti do naročnikov bomo skušali izravnati v bližnjih mescih: s štirimi zvezki revije Meddobje in štirimi za lani in letos napovedanimi knjigami, ki še niso na svitem. Argentina se je medtem znašla v dušljivo divji gospodarski in politični krizi. Odzven krize je segel tudi v tiskarniško dejavnost. Slovenski ni prizaneseno. Naročnine za še nedopolnjeni jubilejni dveletnik pa vsemu navkljub ne bomo zvišali. Ape-lirali smo že in za sklep leta znova apeliramo na razumevanje in pripravljenost dosedanjih naročnikov in kupcev naših tiskov, prijateljev dejavnosti Kulturne akcije, posebno tistih v dolarskem svetu, da s prostovoljnimi darovi podpro naš tisk in nam pomagajo vsaj skromno prekriti neznanski finančni prepad, pred katerim smo se znašli ob koncu 1975 zaradi tiskarskih in drugih stroškov naše publicistične prizadevnosti.

GLAS Slovenske kulturne akcije zapira s temi stranmi svoj 22. letnik. Obenem je tudi zadnja stran od napovedanih 24 števil v jubilejnem letniku 1974-1975. Obljubo naročnikom in bravcem smo, četudi z bežnim, nehotenim zastankom, izpolnili. Z novim letom 1976 bo list začel novo vrsto dvanajstih števil, na osmih straneh vsaka, kot do zdaj. Bo pa Glas v sezoni 1976 edina publikacija Slovenske kulturne akcije. Novih tiskov – razen lista – ne bomo izdajali, dokler ne izpolnimo obveznosti, ki smo si jih naložili, ko smo najavili jubilejne publikacije.

KOT glasilo Slovenske kulturne akcije bo list tudi poslej prvenstveno vez med člani in prijatelji naše ustanove, pa naše in slovenske kulturne dejavnosti v v zdomstvu. Prizadevali si bomo seznanjati naše redne člane po vseh kontinentih s pobudami, načrti, podvzetki Kulturne akcije v njenem buenosaireškem središču. Občasno bomo članom, prijateljem in bravcem posredovali zaznave o kulturni pojavnosti med zdomeci in zamejci, ki se odvija zunaj Kulturne akcije, pa ji kot udje ene slovenske bratovščine svobode duha po vsem svetu z zanimanjem sledimo. Osvetljevali bomo tudi duhovna, ustvarjalna in kulturna dogajanja v matični Sloveniji in hkrati zapisovali vsaj naglavno, kar se s tolikšno pestrostjo in naglico spleta po svetovnih kulturnih središčih.

DA bomo vse to zmogli, prosimo za pomoč. Ne za gmotno, ki je sicer tudi nujna, če hočemo list pripeljati v srebrni jubilej. Prosimo za dopisniško in obveščevalno pomoč. Predvsem vse redne člane Slovenske kulturne akcije po vsem svetu, ki bi vsaj s priložnostnim dopisovanjem v list o svojem delu in stvaritvah, o zaznanjih, ki si jih nabirajo v okolju, kamor jih je življenje potisnilo, s poročili o kulturni dejavnosti narodov in ljudstev, med katerimi žive, pomagali k dvigu usodobljenja in pestrosti Glasa. Resnično bogatijo za list bi predstavljale objave sporočil, pisem, zamisli, ki naj jih člani pošiljajo uredništvu v objavo. Vse to sodelovanje med središčem SKA v Buenos Airesu in med večino v svetu živ-večih rednih članov bo v velik prid stvari, za katere plodnost in rast se vsi trudimo: za svobodno slovensko umetniško, znanstveno, sploh kulturno ustvarjalnost v svobodnem svetu. Vsem članom SKA in njenim prijateljem velja naše vneto povabilo: sodelujte v novem letu s svojimi dopisi v listu. Vsebinsko Glasa bi želeli obogatiti in popestriti s tem novim dokazom dejavnosti naših članov v svetu.

VABIMO pa tudi vse, ki jim je pri srcu dejavnost Kulturne akcije, ker se zav- dajo njenega eminentnega poslanstva za ohranitev slovenske kulturne dediščine po tridesetih letih zdomstva, da nas seznanjajo s svojimi uvidi, željami, tudi z zdravo in stvariteljsko kritiko ob premerjanju naših naponov in prizadevnosti. Ne bojimo se kritike: želimo si je. Vemo, da moremo le s kritično uglašenostjo zaresno bogatiti skupni slovenski kulturni zaklad v zdomstvu. Še posebej v zdomstvu, ki navkljub odtrganosti od žive sodejavnosti pri kulturnem ustvarjanju v matični domovini nudi zadosti možnosti, da docela svobodno mislimo, snujemo, ravnamo in ustvarjamo in družno vsi znašamo svojo duhovno bero v skupno kaščo slovenske kulturne živosti.

VSEM dosedanjim naročnikom, pravecem in prijateljem bomo havležni, če nam pridobe nove bravce in vsak še enega naročnika: ne gre pri tem »novačenju« za gmotno obogatitev, ki je prav gotovo ne bo, marveč za razširjenje kroga vseh sto in sto rojakov, ki že čez dvajset let sledijo naši ustvarjalni hotenosti in nam s svojo naklonjenostjo, s seganjem po naši knjižni, revialni, publicistični in sploh ustvarjalni produktivnosti dajejo veliko in dragoceno duhovno oporo. Radi bi s svojimi podvigi in zaznavami seznanili čim večji krog rojakov v zdomstvu in zamejstvu. Da v tem teženju uspemo, so nam potrebni novi bravci. Čim več Slovencev, ki dihajo duhovno svobodnost, bo kulturno osveščenih po slovenski ustvarjalnosti, tem večji bo delež slovenskega zdomstva pri rasti in bogatenju slovenskega kulturnega izročila. Glas SKA si prizadeva takšno kulturno osveščenost posredovati scela: namenjena je vsem Slovencem v svobodi brez izjeme. Trenutno terorstvo in duhovno nasilje ene

politične komajstranke, ki se že v tretje desetletje znaša nad Slovenci v matični domovini, nam pač ne sme in ne more jemati poguma pri delu. Do poslednjega vlakna svoje žiti smo preverjeni, da resnica slednjič zmaga in da se laž nazadnje sesuje. Zadosti prepričljiva o tem je zgodovina. Tudi resnica o svobodnosti slovenskega duha bo danes ali jutri podrta nasilno laž trenutne partijske diktature na slovenskih tleh. Za tisti jutranji zor svobode v domovini je vredno živeti v zdomstvu, četudi odtrgan od domačije, a v trdni veri, da si vanjo duhovno vkleknjen in da iz nje konec koncev dihaš.

Z VERO v zanesljivo zmago slovenske duhovne ustvarjalnosti nad vsemi trenutnimi izmi gremo tudi z Glasom skozi božično zbranost v plodnost novega leta, ko vsem članom Kulturne akcije, prijateljem, bravcem Glasa, našim naročnikom in vsem rojakom želimo:

*Vesele božične praznike
in srečno novo leto*

editorial

las mil voces y una voz

na pot

tisoč glasov in en glas

arturo uslar pietri

LA GRAN feria perpetua de Occidente llega a su apogeo en la Navidad. La fiesta aldeana que organizó San Francisco para alimentar el hambre de divinidad del hombre, se ha convertido en el paroxismo del baratillo y del bazar. Todo nos reclama y nos induce hacia un goce fácil y superficial. El habitante de la ciudad vivió hasta ayer en un mundo en el que el mercado estaba confinado a ciertos barrios y la feria a cierto tiempo, y en el que se oían pocas y significativas voces. Nuestra feria general y perpetua es el espacio ensordecedor de la vocinglería inescapable. Entre tan inauditas y multiplicadas cosas que se nos ofrecen no están precisamente algunas que tuvimos y que hemos perdido. Entre ellas el sosiego y la mesura. Ya nadie tiene sosiego y todos somos desmesurados en alguna forma. Cuando no tenemos que ir a buscar esos bienes perdidos en el diván del psiquiatra o en la terapia de grupo, para tratar de redescubrir un cuerpo y un espíritu que nuestros abuelos creían tener.

Ese "desplazamiento del lenguaje del reino del pensamiento al de los sentidos" y ese "narcótico imponderable pero formidable... que insensiblemente impide la libertad personal de poderse ejercer activamente para sustituirla por una actitud pasiva bajo la dominación de otro", ejercida con fines políticos y comerciales, acaba de ser nuevamente denunciada en los términos más inequívocos, no por un contestatario más, sino por el propio papa Paulo VI.

No se contentó con decir esto el Papa, sino que, dirigiéndose a los jóvenes, les habló angustiadamente "de la falsedad o al menos de la insuficiencia de cordura de las generaciones que los han precedido". "Las que os han inculcado la locura de la guerra por el poder, del materialismo como única justicia, del placer como una confundida actitud hacia los más altos deberes y el destino superior de la vida humana".

No es de esperar que en el inmenso feriado abierto noche y día, con todas sus ofertas y promesas políticas y materiales, con todas sus posibilidades de satisfacciones instantáneas y sustitutas, haya de ser oída esta voz tan alta entre "el estruendo ensordecedor de las mil voces que llenan la atmósfera de la vida moderna." Pero aún así, no es menos válida su significación.

Se necesitará mucha gente capaz de oír la voz del Papa, entre otras muchas que se alzan admonitorias, para que el camino al caos y al desastre llegue a ser rectificado.

VEKOVITI sejem zapadnega sveta seže v vrh tam okrog božiča. Davni vaški praznik, ki ga je bil zamislil sv. Frančišek, da bi tešil z njim človekovo lakot po božjem, se je krčljivo sprevrgel v smešno burko poceni bazarske šare. Vse kliče in pelje v lahkotno, prazno uživaštvo. Občan je do včeraj živel v svetu, kjer je bil trgu odmerjen določen prostor, sejmu pa določen dan; v svetu, kjer je bilo slišati le malo glasov, a pomembnih. Naš zdanji vesplošni in večni sejem pa je glušeči prostor divjaškega hrumota, ki mu ni moči uiti. V vrsti nezaslišanih in prerazličnih stvari, ki se nam ponujajo, prav res ni takšnih, ki smo jih nekoč imeli, zdaj pa izgubili. Med temi sta spokojnost in umirjenost. Že ni več spokojnosti in vsi smo tako ali drugače brez pravšne mere. Če že ne iščemo teh izgubljenih dobrin na psihiatrovem divanu ali pa v skupinskem zdravljenju, hoteč spet najti telo in duha, ki so ju naši dedje pač še imeli.

Vse to „prehajanje govorice kraljestva duha v kraljestvo čutov“ in to „brezumno, pa vendar čudovito omamilo... ki brezčutno kratki človeku svobodo osebnostnega uresničevanja, ko jo zamenja za nedejavno ukлонjenost zavladati drugega,“ ki ga vodijo politični in kramarski nameni, je znova nedvoumno ožigosal ne kak nov contestator, marveč iz Vatikana na božični dan Pavel VI.

Papež se ni omejil le na gornje zaznave. Obrnil se je k mladini in ji zaskrbljen govoril „o lažni krotkosti ali vsaj o nezadostni krotkosti prejšnjih rodov“. „Ti, ki so vas omamili z blaznostjo vojske za oblast, z materializmom kot z edino pravičnostjo, z uživaštvom kot prizadevnostjo k najvišjim dolžnostim in poslednjim namenom človekove življenjske poti.“

Ni upati, da bo sredi brezmejnega, noč in dan odprtega sejma, z vsemi njegovimi vabami in obljubami, političnimi in tvarnimi, z množtvom možnosti in nadomestil takojšnjega potešenja, svet čul ta visoki glas v „blaznem glušču tisočerih glasov, ki se zažirajo v ozračje modernega življenja“. Pa tudi preglušen, ta glas zato ni manj pomenljiv in vreden.

Cele množice sposobnih ljudi bo treba, da bo prisluhnila papeževemu glasu, pa še drugim mnogim glasovom, ki se vznášajo v svarilo, naj se pot, ki pelje v kaos in prapost, drugam spelje.

(odlomek iz premišljanja v Parizu za božič 1975)

vladimir kos: lahko ugovarjate

Otroško misleč sem bil tolikrat stegnil roké
po božiču
darov in smehljajev:
»Ostani z menoj!«

Potem sem odkril,
da je trak krog darov
iz ljubezni, ki mine,
in ljubkim smehljajem razpade ovoj.

Lahko ugovarjate!
Toda ta svet je človeku advent,
ki se vrača.
Zato je vsak božič svetlo.

Potem sem odkril,
da se Hostije Jezus smehlja,
kadar sme v pristanišče srca.
Započetnik darov.

iz vrednih knjig

boris pahor: zatemnitev

dva izreza iz istoimenskega romana, ki je izšel v Trstu.

KO se je zbudil, so mu v spomin priletali in odletali razcefrani odlomki sanj. Zdaj se je po tenki nitki s stropa spuščal trebušast, temno olivnat pajek in tkal črno mrežo med hišami njegove ulice. Potem je tenka nit postala jeklena žica, s katero je žerjav vlekel iz ladjinega trupa težek štirikoten zaboj. Ta je počasi polzel navzgor, a medtem ko je visel v zraku, sta iz štirih spodnjih oglov zaboja pognali dve roki in dve nogi. Potem še po dve roki in nogi iz zgornjih. Roke z debelimi prsti so grabile po zraku, potem jim je uspelo, da so se v komolcih zdaljšale in tako potegnjene so prijele za vrh in vzdignile kvišku zaboj. Ko pa se je ta postavil na noge, je bil zaboj na vrhu žerjava tisti z bikovko v roki... Naslednji drobec je bil bolj nejasen. Njegova glava je skozi žimnico zlezla v klet, medtem ko je njegovo telo ostalo v omari, kjer se je zidovje ožilo, da bi ga stisnilo. Ploščat je bil kot suha cvetka v herbariju, skušal se je premakniti, a njegovi udje so bili prižeti k zidu, prilepljeni nanj...

Celica pa je bila živa kot panj.

Najprej je prišel k njemu italijanski ilegalec v površniku. Hotel je zvedeti kaj več o napadu pri Komnu.

»Človek božji, toliko vem kot ti,« mu je rekel, ker zdaj so se že vsi tikali.

»Mislil sem, da je kdo od novih zapornikov prinesel kak nov podatek,« je rekel v zadregi, kakor da je razočaran, ker je prikrajšan za podrobnosti, ki si jih je zatrdno obetal.

»Prehitro je še,« je rekel vznevoljen, da ga ima še zmeraj za nekakega voditelja. »Saj se je zgodilo predvčerajšnjim!«

Potem se je on vzdignil in stopil k juristu.

»Kaj pa, če bodo zdaj zažgali bližnjo vas ali streljali kraške kmete?« je vprašal brez uvoda.

Jurist je sedel na žimnico in si z drobnim svinčnikom zapisoval na list majhnega žepnega koledarja. Njegov pogled je spominjal na oči trudnega konja.

Nadel si je naočnike.

»Osvobodilna vojska ne more biti odgovorna za zločinske represalije okupatorjevih čet,« je mirno rekel, kakor da si je bil odgovor že zdavnaj pripravil.

»A če ve, kakšne podatke ima sovražnik, bi modro ravnala, če bi se odrekla tveganemu podvigu!«

»To bi pomenilo iti na roko sovražniku.«

»Ne. Samo napadali naj bi ga daleč od naselij, da ne bi vasi občutile vso težo osvobodilnega boja.«

»Predvsem ni rečeno, da se nemške čete vseeno ne bi znesle nad kmetijami,« je rekel in vtaknil svinčnik med strani koledarčka. »A pomembno je uničevati okupatorjeve sile, kjerkoli se ponudi taktično primerna priložnost.«

»Izgube nekaj desetih vojakov ne bo nemška vojska niti opazila!« je vzkliknil.

Jurist se je nasmehnil, kot vsakokrat, ko mu odgovor ni delal težav.

»Ne gre za tistih nekaj vojakov manj,« je rekel, »ampak za silo, ki jo mora imeti tukaj, da mu ozemlje ne zdrsne iz rok.«

»To je res, A partizanski bojovníki bi dosegli isto, če bi Nemce napadli v Trnovskem gozdu ali na Nanosu. Da pa mora neka vas plačati račun za pobite naciste, to ne more biti sklep daljnovidnega vojskovanja.«

»Žal brez žrtev ne gre.«

»Prav. In nihče ne ugovarja. A mi ne smemo tako malo ceniti človeka, kot ga malo ceni naš sovražnik, če nočemo zdrkniti na njegovo raven.«

»Mi človeka cenimo, a hkrati gradimo nov svet,« je rekel in uprl vanj oči izza leč, kakor da je presenečen, ker tega ni sam dognal.

»Ni nujno, da moramo vso pokrajino spremeniti v pogorišče, zato da bi lahko zaživel na nov način.«

»Ljudje so po naravi statični,« je rekel jurist in popravil svinčnik v koledarčku.

»Najbrž so res. A s tem, da bodo iz goreče vasi bežali v hribe, jih ne bo mogoče razvneti za drugačno pojmovanje družbene ureditve.«

Jurist je pomolčal, kakor da ne ve, ali naj mu odgovori kot somišljeniku ali pa naj svoj stavek omili. Nazadnje je rekel: »Prevrat sega globlje kakor je samo izgon okupatorja s slovenske zemlje.«

»Meni bi zadoščal boj za svobodo, saj se tudi preprosto imenuje osvobodilni, kot si sam pred dnevi poudaril,« je vneto rekel. »A tudi v primeru, da gre hkrati za spremembo družbenega reda, kakor kaže, da v resnici gre, tudi v tem primeru, pravim, ni nobenega razloga, da s svojim življenjem in s svojo imovino plačuje dolg socialne preureditve kraški kmet, ki ni bil nikdar nič drugega kot nesrečen proletarec.«

»Žal revolucija ne gleda nikomur v obraz.«

»Pa bi morala, ko ne gre za mnogomilijonski narod, ampak za usodo ščepca ljudi!«

Tedaj so se odprla vrata.

Pošto so prinesli.

Zanj je bila debela črna suknja, za katero je prosil, da ne bi odhajal na sever v površniku iz umetne tkanine.

KOLONA, ki se je pomikala po ulici Ghega, je bila temna reka v ponočnem kanjonu. Februarski zrak je vel skozenj, kakor da vleče iz prepada v prepad, topot postrojenih nog pa je bil ritem spreveda, pri katerem pogrebci stopajo za prikaznijo svojega konca. Pročelja so bila odsotna, samo zimska sapa se je brusila ob ometu. Morebiti je skrivnosten šumot po ulici prodril v sanje katerega od meščanov, da se je predramil, stopil k oknu, odstrl žalni papir in se zagledal v procesijo, ki je zavila po Cellinijevi ulici. A ob vranjem kriku, ki se je sprožil s srede ulice, se je zdrznil, kakor da je iz noči zakrakalo njemu, in spustil je papir, da je zabrnol kot pola stanjola.

Hodil je v vrsti in čutil, da se je izgubil, utonil v večstoglavni čredi. Motno, megleno se je zavedal, da je že korakal v takem dolgem stroju. Lezel je po libijski, potem po cirenajski obali; a tam je kljub bližini smrti, ki je plavala nad pokrajino, v zračnih plasteh še zmeraj slutil pretakanje neokuženih, zdravih tokov. Zdaj je bila nad vsem jeklena kupola, izpod katere so izsrkali ves zrak. Ko pa je šel po pločniku Cellinijeve ulice, se mu je razodelo, da so tržaške ulice, ki niso nikdar imele imen po slovenskih možeh in so jih po letu osemnajstem krščevali po italijanskih imenitnikih, zdaj samo brezimne soteske, v katerih zadirčni germanski ukazi odmevajo kot znanilci dokončne pogibeli.

Potem je kolona krenila mimo vrtiča, kriki divjih ptičev pa so se ob njenih straneh začeli razmnoževati, kakor da je odprt prostor nenadoma splašil jato, ki je vajena roparske osamljenosti v prepadnih stenah.

BORISA PAHORJA, pisatelja in esejista, eminentnega predstavnik sodobne slovenske književnosti v primorskem predmetstvu, smo bravec v Glasu predstavili januarja 1974 ob izidu njegove zbirke novel Grmada v pristanu, ki je izšla pri mariborskih Obzorjih. Iz nje smo ponatisnili odlomek o požitju slovenskega Narodnega doma v Trstu v prvih časih fašističnega divjanja. Dobro leto pozneje je v Sloveniji izšla njegova druga novelistična zbirka Varno naročje. V prvi knjigi je kritik Jože Pogačnik zapisal, kako je „Boris Pahor v svojih črticah, novelah in romanih zastopnik brezrezervne vere v smisel človekovega dejanja. Ker verjame v evolucijo bivanja, je prepričan tudi o pozitivnem izhodu zgodovine. – Pisatelj namreč ve, da je človečnost proces osvajanja. Sam je stopil na življenjsko pot, ki ga neustavljivo vodi k bistvu in v središče.“ O njegovem umetniškem slogu in o tehniki pisanja je zapisal Joža Mahnič, ko je komentiral drugo knjigo: „Pahorjev roman razodeva prej posebnosti tako imenovanega 'modernega' kakor značilnost tradicionalnega romana, dasi bi njegovo smer pisanja najbolj upravičeno imenovali psihološki realizem. – V zvezi s pisateljevo zavzetostjo in vztrajno refleksijo v njegovem romanu nastopajo obširni notranji monologi in živahni dialogi. Še posebej je značilno, da avtor pogosto ne sledi fizikalnemu času, temveč toku zavesti ter stvari in pojave v romanu razvršča asociativno.“

V obojni meri potrjuje Pahor gornje uvide v svoji najnovejši knjižni stvaritvi ZATEMNITEV, ki je roman o sloveskem primorskem človeku v času nemške okupacije slovenskega Trsta in o usodi slovenskega narodnega boja za osvobodjenje Tržaške in Primorske. Roman je izšel v založbi revije Zaliv, kot 7. knjiga Kosovelove knjižnice, v avtorjevi opremi. Pahor je zadnja leta precej svoje knjižne produkcije natisnil pri založbah v matični Sloveniji. Roman Zatemnitev je v rokopisu že poslal Državni založbi v Ljubljano. Ko pa so mu udbaši zaradi brošure o Edvardu Kocbeku, ki ji je avtor skupno z Alojzjem Rebulo, prepovedali za leto dni vstop v Slovenijo, je rokopis umaknil in ga tiskal v Trstu. V Pripisu ob koncu romana je to boljševisko nasilje tudi dokumentiral z besedami, da „... ni bilo misliti, da bi mogla iziti v Sloveniji knjiga, katere avtor ne sme v Slovenijo. Obenem se mi je upiralo, da bi tekst izšel tam, kjer zavoljo njegove zvestobe težko priborjeni svobodi kaznujejo avtorja knjige o tržaki ilegalni, ki je bila zaključna faza četrstoletnega boja za svobodo.“

Pahor je v Zatemnitev vzdal lep kos lastne življenjske poti, pa dela v ilegalni in trpljenja po ječah in taboriščih smrti za osvoboditev Trsta in Primorske z Goriško. S fineso psihološke auskultacije razpleta pred bravcem pot slovenskega tržaškega intelektualca, ki se po obligatni vojaščini v laški vojski po rimskem razslu septembra 1943 znajde v rodnem Trstu in se – idealist – uvrsti v ilegalo Osvobodilne fronte, kot je storil večinski del primorskih in goriških Slovencev nekomunistov. Okupator pretrga njegovo delo: s stotinami drugih primorskih rojakov je čez kalvarijo tržaških ječ poslan v Dachau. Ob to politično narod-

Glasovi jeznih ujed so jih obkrožali še ob vozovih, ki so kot odprti hladilni zaboji čakali nanje. A zdaj so se razvezane vrste strnile v množično skupnost slovenskih mož, ki je s tistim prisilnim odhodom s tržaške tovarne postaje potrjevala svojo domovinsko pravico v mestu v zalivu. Zato so nagonsko postali zgovorni, kakor da jih je razburila ostrja sapa, ki se je spustila s kraške planote, da bi se poslovlila od njih.

Stal je v vozu in jih opazoval, potem je zavoljo bližnje obrežja z mislijo stekel do grške pravoslavne cerkve in zavil po tihi ulici proti srcu mesta. Visoko zgoraj, skoraj pod žlebovi, na katerih čez dan gruljijo golobi, je spalo četvero ljudi, a šel je mimo neslišno, da jih ne bi prestrašil in bi jih dotik ledene jutranje sape ne vrgel iz spanja. Na tiho se je izmuznil po lesenem podu dolgega hodnika in neslišno zaprl vrata za sabo; potem se je kot zmeraj odpravil na obrežje. In tedaj je pod ugaslo uro na stolpu ribjega trga zagledal Jadranko, kako strmi v hlipajoča usta rubinaste ribe. Mija jo je vzdignila v naročje, da so se njuni plavi lasje združili, kakor da je njena hčerka. Mija, imej svojo Jadranko, je šepnil in hkrati začutil hladno praznino, ki je vela iz odprtih vrat živinskega voza.

»Los, los, aufsteigen!« se je zadril gonjač.

Mija, na svidenje, je šepnil in zazdela se mu je, da ga je slišala, a ko je skušal razbrati odsev njene misli, ji je obraz skopnel, kakor so se tudi topli hlapovi, ki so uhajali iz njihovih ust, razblinjali v ostrem zraku.

nostno nit se umetniško dognano spleta ljubezenski utrip mladega intelektualca do prijateljice iz predvojnih let. Obenje Pahor z mojstrskim oblikovanjem drzne tehnike notranjih podob, reminiscenc, asociacij, refleksij in rakontov, – vse odlika modernega romana – veže v neločljivo celoto. V osvetlilu je pisatelj zapisal, da ob 30-letnici konca druge vojne poklanja „to knjigo spominu na tržaške žene in dekleta, katerih odsotnost nas je napolnila z grenkobo ob uri, ko je zavoljo priborjene svobode Evropo prevzela brezumna radost.“ Pahor je namreč roman zasnoval skoraj po tistih dneh, ko so ga Angleži rešili nemškega taborišča smrti v Belsen-Bergenu. Knjiga, ki je zdaj izšla, je romana prvi del.

Intimno topli so v romanu prizori ljubezenskega žitja Mije in Radka, obeh glavnih junakov. Groteskno baladne so podobe mučenja in zasliševanj na tržaškem gestapu. Miselnost in politično naravnost primorskih Slovencev med vojno razkrivajo pogovori med jetniki. Ilegalo OF, ki je v večinski meri zajela slovenske rojake v laškem zamejstvu, slika s pastozno napetostjo. Čez vse drugo pa izstopa iz romana resnični protagonist te Pahorjeve skoraj surealistične freske slovenske polpreteklosti – Trst, v tragiki vojne in okupacije zatemnjeni Trst. Pri opisih rodnega mesta je pisatelj najbolj osebno prizadet, najbolj umetniško živ in najbolj dinamično barvit.

S tem romanom – že 14. njegova knjiga! – je Boris Pahor prezgovorno znova izpričal svojo veliko in iskreno ljubezen do svobode in do sočloveka. Njegova zagledanost v rodni Trst mu odmerja častno mesto med prvimi pevci slovenskega mesta v Zalivu. Roman je pisan z uvidi in s čustvovanjem slovenskega izobraženca v Trstu med drugo vojno. Tudi v tem je velika cena in odličje Pahorjeve umetnosti, da je šel mimo vseh poznejših dognanj in razgledov. V Pripisu trdi, da „v Zatemnitvi ostal zvest razpoloženju primorske slovenske skupnosti v vojnih dneh.“ O nameravanem 2. delu pa pripominja, da se je odločil zreti v njem na preteklosti „tudi iz povojnega zornega kota“.

Nepriistranska kritika bo Pahorjevo Zatemnitev prav gotovo uvrstila med najboljše moderne tekste, ki obdelujejo apokaliptično druge svetovne vojne. Za slovenske zdonce bo roman Zatemnitev vreden pomoček, da se spoznajo z mišljenjem in čustvovanjem naših obmorskih in kraških zamejcev med zadnjo vojno in revolucijo, ki je bilo tako zelo, zelo različno od našega v matični Sloveniji. Knjiga bo pozornemu bravcu pravi ključ v razumevanje medvojne politične odločitve večine slovenskih Primorcev. Kdor išče nepristransko informacijo o celotni slovenski usodi v dneh druge vojne in revolucije, ne bo mogel mimo Pahorjeve „Zatemnitve“.

SPOROČILO: Pahorjev roman Zatemnitev je vsem, ki se za nakup zanimajo, na voljo v Buencs Airesu v potovalni agenciji Emona (Simon Rajer), pa tudi pri uredniku Glasa. Cena posameznemu primerku je 4 dolarje.

je naslov prošure večjega formata, ki jo je za 75-letnico svojega obstoja izdala Marijina družba s središčem na via Risorta 3 v Trstu. Napisal jo je msgr. dr. Jože Prešeren. Publikacija je dostojna počastitev pomembnega jubileja te tržaške verske organizacije za slovenska dekleta in žene, ki ni v tri četrt stoletja opravila samo veliko in vredno delo v verskem življenju slovenske tržaške verske skupnosti, ampak je bila vseh dolgih 75 let močan branik tudi za življenje slovenske skupnosti v slovenskem Trstu. Avtor se je prizadevno potrudil, da je napisal in prikupno predstavil izredno zanimiv zgodovinski pregled delovanja družbe, občasno pa opozoril tudi na zgodovinsko slovensko prisotnost v Trstu. Predvsem je hotel s knjigo ob pogledu na preteklost ustanove „dati sedanjim članicam poguma, da bi v družbi vztrajale, drugim dekletom in ženam pa zgled in spodbudo, da bi se začele zanimati za nove načine apostolata, ki nastajajo po drugem vatikanskem koncilu“. In prav v tem je morda, poleg jubilejnega počaščenja, velika vrednost publikacije: v objavi Glavnih smernic in Pravil Skupnosti krščanskega življenja – tako se po novem cerkvenem odloku Marijine družbe poslej imenujejo. Bravec se bo seznanil z novimi načini modernega apostolata in hkrati zaznal, da večstoletna ustanova nikakor ni iz mode, marveč je zmožna po novih uvidih in z novimi metodami opraviti veliko in pomembno delo v prenavljajoči se Cerkvi.

Marijini družbi na Risorta 3 v Trstu, ki je bila že pred, pa je tudi po zadnji vojni močno prosvetno žarišče slovenske

zavesti v Trstu, ob 75-letnici čestitamo. Msgr. Prešernu smo za publikacijo, ki jo je tako marljivo in zavzeto napisal, hvaležni, saj nam je v marsičem odprla nove poglede na slovensko versko in narodno življenje v Trstu. Brošuro toplo priporočamo v branje posebno duhovnikom, ki so v vodstvu ali pri sodelovanju v Marijinih družbah.

REVIJE in PUBLIKACIJE

ki jih je uredništvo Glasa prejelo v zadnjih mesecih, so tele:

HRVATSKA REVIJA (2. in 3. zvezek jubilejnega 25. letnika; izhaja v Münchnu). DRAGA 74 – Slovenec med domom in svetom (Zbornik predavanj študijskih dni v Dragi septembra 1974, v založbi tržaške Mladike). MOST (št. 43/44, leto 1974). FRANC SODJA: GLEJTE, ŽE SONCE ZAHAJA... (knjiga 155 strani, Buenos Aires 1975, založilo in izdalo Baragovo misijonišče). ZALIV (50-51. zvezek, izhaja v Trstu). BORIS PAHOR, ZATEMNITEV (roman, Kosovelova knjižnica, Trst). Msgr. JOŽE PREŠEREN, MARIJINA DRUŽBA (Trst). NOVA HRVATSKA (št. 18-22, London).

ZNOVA prosimo založništva publikacij, ki jim pošiljamo v zameno Glas, da svoje tiske, odmerjene izmenjavi naslavljajo samo na naslov urednika: Zapiola 1723, I D, Buenos Aires, Argentina

iz slovenske kulturne akcije

- Sporočamo, da smo morali odpošiljanje Glasa po letalski pošti zaradi izredno hudega zvišanja poštne tarife opustiti. List bomo poslej po letalski pošti pošiljali le tistim, ki bodo poleg naročnine plačali še posebej za letalsko odpošiljanje.
- Konec januarja bo dotiskan 1. zvezek XV. letnika revije Meddobje. V stavnici je 2. zvezek revije, v tisku pa nova izdaja Balantičevih pesmi, kot jo je pripravil pesnik in esejist France Papež, ki je knjigi dodal tudi svoj esej z naslovom „France Balantič v svojem času“.
- Na drugem mestu najjavljamo naročnino za prihodnji letnik Glasa SKA. Zaradi izredno težavnega in nestalnega gospodarskega stanja v Argentini smo bili prisiljeni naročnino za Argentino najaviti le za pol leta, saj si razvrednotenja argentinske valute od septembra naprej slede nezadržno vsaj po dve vsak mesec. Prosimo vse naročnike v Argentini, da nam kljub vsemu ostanejo zvesti in da nam pridobe še novih.
- Z dvomesečnega potovanja po Zapadni Evropi se je vrnil urednik Glasa SKA, Nikolaj Jeločnik. V zamejstvu in po drugih evropskih mestih je obiskal tudi vrsto slovenskih kulturnikov, posebej pa dosegljive redne članice Slovenske kulturne akcije. Odlomke nekaterih posebno aktualnih pogovorov s teh srečanj bo objavljal prihodnje leto v Glasu in v Meddobju.
- Gledaliki odsek pripravlja za prihodnjo sezono tečaj slovenskega gledališkega jezika, ki mu bo pridružen pouk o osnovah gledališkega igranja. Tečaj je prvenstveno namenjen slovenskim srednje in višješolcem v

Buenos Airesu, ki čutijo težnjo po strokovnem študiju gledaliških prvin. Pouk je zamišljen v obliki gledališkega seminarja. Sadove študija naj izkaže ob koncu sezone gledališki nastop vseh udeležencev. Odsek tudi s tem strokovno študijskim prizadevanjem želi, poleg drugega, kar pripravlja, vredno počastiti stoletnico rojstva enega največjih mojstrov slovenske gledališke besede – Ivana Cankarja.

SREDNJE in VIŠJEŠOLCE

pa tudi druge gospodične in gospode, ki čutijo težnjo po gledališkem ustvarjanju v slovenski skupnosti,

vabi gledališki odsek SKA,

da se prijavijo v

TEČAJ SLOVENSKEGA GLEDALIŠKEGA JEZIKA in GLEDALIŠKEGA IGRANJA

ki ga odsek pod strokovnim vodstvom pripravlja za svojo delovno sezono v Cankarjevem letu 1976. Prijave sprejema in potrebna pojasnila daje vodja gledališkega odseka Lojze Rezelj.

NAROČNINA za GLAS SKA 1976

GLAS SKA 1976 bo letos edina publikacija Slovenske kulturne akcije. Izšel bo, kot doslej, v 12 številkah, po možnosti vsak mesec na 8 straneh, ali na 16 straneh, če bi se namerilo, da bi izšel kot dvojna številka. Skupno torej 96 strani dosedanje oblike. Naročnina je: v Argentini – 300 pesov (starih) samo za pol leta (zaradi devalvacij); drugje po svetu – 5 dolarjev za vse leto.

Prosimo vse naročnike, da skoraj obnove naročnino. Zaradi izredno nestalne vrednosti argentinske valute in nenehnega porasta cen boste s hitrim plačilom izhajanju lista občutno pomagali. Vsa denarna nakazila – če jih zaupate pošti, le s čekom na naslov: Ladislav Lenček CM - Glas Slovenske kulturne akcije - Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. Osebnostno pa lahko plačate naročnino v naši pisarni v Buenos Airesu (Slovenska hiša) ali pa pri naših poverjenikih.

v spomin

Na prošnjo urednika Glasa je pesnik VLADIMIR KOS pok. prijatelju Rudi Jurčecu v spomin zapel te stihe:

adios, dragi ruda

(RUDI JURČECU)

Zdaj veste, dragi Ruda, vsak odgovor.

A mi še z obotavljanjem gradimo republiko duha iz elementov.

Zdaj veste vse z očmi srca svetlobe.

A mi se dalje s sencami borimo
in kar ste zlili v moč besed podobe
in kar sklesali z žrtvovanja dletom,
bo zmeraj tam, kjer rastemo v svobodo.

Ne bom Vam šepetal »Počivaj v miru!« –
v deželi Troedinega živijo,
dojemajo,
ljubeč se veselijo.

Le adios bom rekel, dragi Ruda!
Kako hladno je zdaj doma k božiču.
Kakor razpokla
argentinska gruda.

Vladimir Kos.

nobelovci 1975

Enajst mož je 10. decembra letos iz rok švedskega kralja Karla Gustava prejelo Nobelovo nagrado, ker so „svoje najboljše moči posvetili človeštvu“, kot slove uradna formula, ki podelitev nagrade utemelji. Ob slavju, ki je bilo hkrati 75. jubilej podeljevanja nagrad, je bilo navzočih čez 3000 povabljenih, med njimi 70 še živih dosedanjih nagrajencev.

V Oslu na Norveškem pa je isti dan Jelena Saharova, žena desidentskega ruskega fizika Andreja Saharova, v moževem imenu iz rok norveškega kralja prejela Nobelovo nagrado za mir: sovjetski oblastniki po črki helsinških protokolov Saharovu poti v Oslo niso dovolili.

Na Švedskem je bilo slavje v razstavni dvorani Sv. Erika, v okolici Stockholma. 29-letni kralj je ob prisotnosti evropske realitete izročil nagrajencem spominske kolajne in denarne nagrade v skupnem znesku 715 tisoč dolarjev.

Nagrade so letos prejeli:

za dosežke s področja fizike: danska znanstvenika **Aaage Bohr** in **Ben Montġelson**.

za nove zaznave v kemiji: Anglež **John Warcup** in v Švici živeči Hrvat **Vladimir Prelog**.

za dognanja v medicini: severna Američana **David Baltimore** in **Howard Temin**; pa v ZDA živeči Anglež **Renato Dulbecco**.

po nevihti

sta **Boris Pahor** in **Alojz Rebula**, avtorja letošnjega slovenskega best-sellerja **Edvard Kocbek, pričevalec našega časa**, poimenovala v privlačnem, izrazito svojskem slogu napisan javen odgovor na napade, izpade in klevete ob izidu brošure. Spis objavlja najnovejši dvojni zvezek tržaške kulturno leposlovne revije **Zaliv** (št. 50-51, november 1975). Revijo smo te dni prejeli. (Publikacijo odlikujejo vsebinska pestrost, dinamika, vrsta sodelavcev, naravnost v perspektivo slovenskega prostora in v svetovno razgledje).

Brošura o Kocbeku je izšla februarja letos pri Kosovelovi knjižnici v Trstu. Sprožila je plaz komentarjev, kritik, kontestacij, priznanj, občudovanja in drugega kaj v matični Sloveniji, pa ne manj v zamejstvu in v zdomstvu. Njen pojav je slednjič presegel meje slovenskega kulturnega prostora: po zaslugi Nobelovca Heinricha Bölla je Kocbekov primer – prvenstveno zaradi njegovega intervjuja s Pahorjem, ki je objavljen v brošuri – pristal ne evropsko raven. O njem so pisali in še pišejo italijanski, francoski, švicarski, avstrijski, predvsem pa nemški časopisji. Heinrich Böll je avgusta o Kocbeku, o brošuri, o napadih na avtorja brošure govoril tudi po nemški in avstrijski televiziji; ob tej priložnosti je povedal tudi možato besedo o slovenskih domobrancih, ki jih je imenoval **Heimwehrleute**, priznavajoč jim polnost rodoljubja in boj proti okupatorju in komunizmu hkrati. Avtorja brošure o Kocbeku vse mes-

dogajanja

s področja ekonomskih ved: Rus **Leonid Kantorovič** in severni Američan **Tjalling Koopmans**.

literarno nagrado pa je letos prejel italijanski pesnik **Eugenio Montale**.

Ruski atomski fizik Saharov je po ženi poslal norveškemu parlamentu, ki podeljuje Nobelovo nagrado za mir, posebno poslanico, ki jo je v Marmorni dvorani univerze v Oslu na svečanosti Jelena prebrala. V poslanici nagrajenec Saharov poziva svet, naj si prizadeva za splošno amnestijo vseh političnih jetnikov. Priča svojo globoko vero v končno zmago miru in človekovih osnovnih pravic po vsem svetu. „Najboljše znamenje, da se takšno upanje utegne uresničiti, bi bila splošna politična amnestija po vsem svetu,“ pravi nagrajenec. „Svoboda vseh, ki so v ječi zaradi osebnega prepričanja.“ Nagradnemu odboru se za počastitev zahvali in ugotavlja, da „čast, ki ste mi jo izkazali, delim z vsemi jetniki v ZSSR in po Vzhodni Evropi, ki zaradi osebnega prepričanja silo trpe, pa ne manj z vsemi, ki se trudijo za svobodo teh bednežev.“

ZSSR je s sedmimi svojimi „socialističnimi“ sateliti bojkotirala svečanost v Oslu. Ko je bilo oktobra oznanjeno, da je Saharov odlikovan z mirovno nagrado, je dirigirani sovjetski tisk zakričal do neba. Saharova je počastil z vzdevkom „Judež“, člane nagradne komisije pa z „obrniki politične pornografije“.

ce nista odgovarjala ne napade, šikane in klevete naj stran meje, naj v zamejstvu in zdomstvu. Po pol leta, kar je brošura, ki jo imenujeta **Sinja knjiga**, zagledala luč, se jima je slednjič zdelo primerno, da spregovorita.

Ker je bila brošura o Kocbeku – Pahorjev intervju z njim je Glas v nadaljevanjih v celoti objavil kot dokument – zaradi velikih in pomembnih priznanj, ki jih daje Edvard Kocbek, ustanovni član, funkcionar in poznejši član izvršnega odbora OF, pa ne manj zaradi evropske pozornosti in krikov ki jih je rodila, pač v vrhu vseh kulturnih dogajanj med Slovenci letos, se nam ne zdi odveč, če bravcem posredujemo vsaj naglavne ugotovitve, ki jih Pahor in Rebula že nekako post festum zaupata slovenski javnosti: te ugotovitve – glej jih kakor jih hočeš – so slednjič tudi dokument našega časa, slovenskega pa posebej.

Za moto si je Pahor-Rebulov **Po nevihti** vzdela 19. člen Splošne deklaracije človeških pravic, ki jo je 10. decembra 1948 sprejela Organizacija združenih narodov, sopolpisala pa tudi federativna socialistična republika Jugoslavija. Vredno je, če s tem zapsiom znova osvežimo to zgodovinsko pomembno klavzulo, ki žalibog le v preveč primerih še zmeraj ostaja pri mrtvi črki. Takole slove:

Vsak ima pravico do svobode misli in besede: ta pravica obsega pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi

svojega mišljenja, in pravico, da vsak lahko išče, sprejema in širi sporočila in ideje, s kakršnikoli sredstvi in ne glede na meje.

Na začetku svoje izjave avtorja brošure ugotavljata, da je knjiga o Kocbeku – Sinja knjiga »povzročila na eni strani nekakšno 'državno afero', na drugi pa odjeknila v evropskem tisku tak, kakor niso odjeknili pomembnejši dogodki v naši kulturni zgodovini.« Po šestih mesecih molka sta zdaj avtorja spregovorila »s čim bolj suhim slovarjem dejstev«, ko ugotavljata:

»Najprej je jasno tole: Sinja knjiga ni postala eksploziv, ki je zainteresiral policijo in carino, zaradi njunega deleža v njej, čeprav sta od skupnih 153 strani napisala sama kar 127.

Vse baterije novega sveta so se osredotočile na tistih borih 26 strani, ki jih je s svojim Intervjujem prispeval slavljencec, slovenski pesnik, pisatelj, mislec in politik Edvard Kocbek.«

Prehajata v jedro vse te „Kocbekove afere“:

»... natanko vzeto obstreljevanje z ljubljanskih šanc ni veljalo niti celoti tistih borih 26 strani...

Vse hudiče na domovinskem Kleku so evocirale reci in piši tri same strani: 147, 148, 150 – USODA VRNJENE DOMOBRANSKE VOJSKE v poletju 1945. Ali: stvar, ki je bova v pomiritev namen odslej imenovala DOGODEK.« (Z velikimi črkami smo podkrepili v Glasu. – op.)

Pisca se vprašujeta:

»... je Edvard Kocbek res prvi, ki je izrekel neznansko blasfemijo v slovensko nebo?«

In ugotovljata z dejstvi:

»Mirno lahko rečemo: samo iz tega, kar je o Dogodku izšlo v tem tisku (mišljen je državno nadzorovan tisk znotraj meja SR Slovenije. – op. Gl.), bi se dala sestaviti mala antologija.«

Naštevata v obrisih:

»Od buenosaireškega intervjuja slikarja Jožeta Ciuhe s Tinnetom Debeljakom na celi strani v ljubljanskem Delu do knjige Hvalnica zemlji Jožeta Javorška, od aluzij v reviji Problemi do kakšne vse pre malo hermetične pesmi v ne tako časovno odmaknjeni številki revije Sodobnost.

Z eno besedo: DOGODEK ni samo kakor ves čas po vojni strupeno tlel najprej v slovenskih vesteh in neizogibno pronical v vsak prizadetejši razgovor o revoluciji, ampak je – bolj ali manj razločno – izbijal na dan tudi v tisku SR Slovenije.«

Za nazgovornejši dokaz za trditev sežeta avtorja po trilogi partijskega polpisatelja Toneta Svetine »Ukana«. Ta knjiga je bila, kot z avtorjema Sinje knjige ve ves svet, »ne samo tiskana v velikanski nakladi, ampak tudi ponatisnjena doma, na Primorskem in Koroškem, dramatisirana, televizionirana, prevedena v socialistične jezike. ... avtor jo je na posebnem sprejemu poklonil predsedniku Titu.«

Pisca dokazeta, da je Svetina več in bolj grozljivo pisal o pokolu domobranske vojske, kot pa je ta genocid v svojemu intervjuju s Pahorjem ožigosal Kocbek. Pravita:

»Odprimo tretji del knjige... – ne gre za vrstice, ampak za strani! – Tam najdemo...:

Kolona avtomobilov je zavila v gozd... Nепretrgoma so odmevali rezki rafali... Stroji so se ustavili... Vase jih je sprejel tekoči trak, ki jih je nosil v pogubo... Na obeh straneh so stali stražarji drug ob drugem, z brzostrelkami v rokah... V vrstah po pet in pet so jih pomikali proti žgočemu bobnenju... Nenadoma je zasijala pred njimi temina brezna... Proti njemu so šli pohlevno, dokler jih ni požrla zemlja... (Tone Svetina, Ukana, Tretja knjiga str. 836-842 passim.)

Pisca opozarjata ob dokazovanju, da je »... celoten Svetinov prikaz pokola tako soroden prikazu v znani buenosaireški brošuri, da bi ju veljalo ponatisniti stolpec ob stolpec, v zgledovanje Dolini šentflorjanski.« (Po vsej

verjetnosti mislita avtorja na dokumentarki V Rogu ležimo pobiti in Teharje so tlakovane z našo krvjo. – op. Gl.)

»Takšne reči... najdemo v knjigi avtorja, ki si ga estet Josip Vidmar ne pomišlja uvrščati med vidne predstavnike povojne slovenske literature, ideolog Boris Zihelr pa mu odkazuje mesto nič manj kot v duhovnem loku Prešerna in Cankarja.

Ukana je torej vse drugače zgovorna kakor intervju.«

Pisca ob vsem tem ugotavljata, da se do danes še nihče ni obregnil ob Svetinova opisovanja domobranskega pokola. Vprašujeta, zakaj tak molk ob Ukani. In odgovarjata zadeto:

»... ker je bil avtor Ukane politično zasebnik, ne pa soustanovitelj Osvobodilne fronte, minister za Slovenijo v prvi vladi nove Jugoslavije in potem podpredsednik Prezidija slovenske republike.« (Vse to je bil Edvard Kocbek, čigar Intervju s Pahorjem, posebej priznanje pokola domobranske vojske, je zanetil tolikšen ogenj izpadov in napadov na Slovenskem. – op. Gl.)

Rebula in Pahor v svojem odgovoru pravilno pribijeta:

»Potemtakem je Intervju zavpil v slovensko nebo ne zaradi vsebine, ki je bila v njem povedana, ampak zaradi osebe, ki jo je povedala: ker je o DOGODKU spregovoril Edvard Kocbek: ker je neko NAVADNO DEJSTVO postalo nenaadoma PRIZNANO DEJSTVO in OBŽALOVANO DEJSTVO.«

Pahor in Rebula ugotavljata, da je javnost od tistih, ki so se lotili Intervjuja, pričakovala »dejstev, števil, datumov, torej argumentov, torej zgodovine... Namesto tega se je usula polemika na ravni Krokodila, v žalostni akulturnosti in anacionalnosti...«, medtem ko se je Zveza komunistov Slovenije »izogibala določene volje ravni...«

Z dveh strani odgovarjata Pahor in Rebula na nekatera vprašanja, ki so bila večkrat podobno očitkom. Med drugimi tudi na vprašanje: »je prišla iz Trsta spodbuda, zaradi katere je posegel v zadevo s svojim glasom in s svojim ugledom Nobelov nagradenec Heinrich Böll?«

Odgovarjata:

»Ko bi bila spodbuda prišla iz Trsta, mu podpisana ne bi servirala netočnosti, na katere se je s takšno naslado obesila ljubljanska polemika. S tem ni rečeno, da podpisana ne znata ceniti veličino usluge, ki jo je Heinrich Böll izkazal ne samo prijatelju Edvardu Kocbeku, ampak slovenski kulturi v celoti. Za eno pomlad je bila prebita zavesa njene brezodzivnosti in njen glas je rekel svoj Adsum v evropskem kulturnem zboru. Ta poseg je bil tem dragocenejši, ker je prihajal od kulturnika, ki stoji na najnaprednejših humanističnih pozicijah.« – In ugotavljata, »da je poseg Heinricha Bölla premaknil celotno afero na drugo raven, na kateri se je marsikateri več ali manj provincialni objesti greben povsilel.«

Na vprašanje, »kaj imata podpisana pripomniti k dejstvu, da je bila v polemiki večkrat omenjena slovenska politična emigracija...«, odgovarjata:

»... da je samo mala fides vlekla v polemiko slovensko politično emigracijo, ker pač ni bilo veljavnejših argumentov. ... Pri nastanku Sinje knjige slovenska politična emigracija – od zmerne do skrajne – ni bila udeležena na noben način. Knjiga je bila zanjo še večje presenečenje kakor za slovensko partijsko vodstvo, ki si je lahko prebralo nesposojene odtise Sinje knjige že pred njenim izidom.

Da je emigracija Sinjo knjigo izrabila, to pač spada v logiko stvari...

Seveda more samo potencirana mala fides govoriti o slovenski politični emigraciji v zvezi s Kocbekom, posebno ob nedvoumni sodbi, ki jo on v istem Intervjuju daje o medvojni protirevolucionarni izbiri. Sicer pa je dovolj zgovoren odziv določene strani: glasilo Narodnega odbora Svobodna Slovenija na primer ne priznava Intervjuju niti človeške razsežnosti.«

Avtorja opozarjata ob gonji proti Kocbekovim izjavam in ob izpadih proti brošuri in proti njima na 19. člen Deklaracije človekovih pravic. Odklanjata zato vsako zagovarjanje brošure, ki sta jo poslala v svet v svesti si svoje avtorske svobode. Odklanjata izpade proti osebam, ki so omogočile izid knjige. (Kot je znano, so bili premnogi da-

rovalci, ki so knjigo denarno podprli, po dolge ure zaslisevani v uradih Državne varnosti na meji, mnogim tudi ni so dovolili prehoda čez mejo. — op. Gl.) Slovenca s Primorskega, »ki sta rešila svojo narodno zavest in svoj jezik iz fašističnih potujčevalnic... na celi črti odklanjata lekcije o narodni in matični zavednosti, in to še posebej s političnih lec, ki nas ves povojni čas zazibavajo v folklero, kolikor nas objektivno ne pehajo v asimilacijo.«

Za sklep Pahor in Rebula zabeležita »ceno, ki je bila doslej za Sinjo knjigo plačana...« in navajata:

»Edvardu Kocbeku je bila črtana s programa Slovenske Maticice že najavljena knjiga evropskih potopisov in prav tako knjiga esejev s programa Mohorjeve družbe; Borisu Pahorju je bil za eno leto prepovedan vstop v Jugoslavijo; Alojzu Rebuli pa je bila blokirana v skladišču založbe Lipa že dotiskana knjiga novel Snegovi Edena; oba sta bila istočasno izločena iz zbirke del jugoslovanskih pisateljev.

Damnatio memoriae torej, v sezoni helsinškega duha in objemu enotnega slovenskega kulturnega prostora.

P. S. — Vse zapisano posredujemo bravcem Glasa zgolj v informacijo. Namen našega lista je prvestveno ta: informirati. In informacija, če hoče biti sodobna, pač ne more mimo žgočih sodobnih kulturnih dogodkov. Pojav brošure o Edvardu Kocbeku letos je za Slovence in za svet kulturni dogodek velikega kalibra, kar dokazuje divja polemika, ki jo je prav njegov Intervju s Pahorjem podžgal in razplamtel in ki se še ni izgorela. Uredništvo Glasa meni, da bi ne bilo zvesto nalogi, ki mu jo urejanje lista veleva, če bi se iz infantilnega pomišljanja, »kaj bodo rekli...«, ustrašilo poročati o resničnih dejstvih, posebej še, kadar ta tako divje pretresajo slovenski sodobni svet, kot ga je pretresel pojav brošure o Kocbeku z vsem, kar je temu pojavu sledilo.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

v spomin svojega ustanovnega člana
razpisuje

leposlovno nagrado dr. ignacija lenčka 1976

za izvorno prozo: novelo ali črtico z najmanjšim obsegom 10 (deset) tiskanih strani revije Meddobje
Za nagrado je naklonjena vsota 600 (šest sto) ameriških dolarjev, ki bo razdeljena v pet nagrad:

1. nagrada 200 dolarjev
2. nagrada 150 dolarjev
3. nagrada 100 dolarjev
4. nagrada 100 dolarjev
5. nagrada 50 dolarjev

- slog ni predpisan; tekst pa mora ustrezati umetniški kakovosti in 3. členu pravil Slovenske kulturne akcije: „Idejni temelj Slovenske kulturne akcije je naravni etični zakon, potrjen in izpopolnjen po krščanskem svetovnem nazoru.“
- sodeluje lahko samo pisec, ki stalno živi ali v zamejstvu ali zdomstvu.
- rokopise je treba poslati v 2 (dveh) tipkanih izvodih na naslov: Ladislav Lenček - Slovenska kulturna akcija - Leposlovna nagrada 1976 - Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina, do 31. septembra 1976 (datum poštnega žiga). Rokopisi morajo biti opremljeni samo s šifro. Avtorjevo pravo ime in njegov naslov naj bodo v posebnem spremnem pismu, opremljenim z isto šifro. V primeru, da bi isti pisec sodeloval z več deli, mora poslati vsak rokopis v posebnem zavoju. Spremna pisma s pravim avtorjevim imenom bo ocenjevalna komisija odprla šele po podelitvi nagrad.
- v ocenjevalni komisiji so: dr. Vinko Brumen, dr. Tine Debeljak, Ladislav Lenček CM, France Papež in prof. Karel Rakovec. Glasovanje komisije je tajno. Če kakšen član komisije sodeluje tudi pri natečaju, izgubi pravico do glasovanja.
- ocenjevalna komisija lahko kakšno narado razglasi za nedoseženo, če meni, da nobeno predloženo delo ne ustreza potrebnemu merilu kakovosti. V tem primeru ostane za nagrado odmerjeni denar na voljo uredništvu Meddobja, ki ga more v dogovoru z darovalcem nagrad Ladislavom Lenčkom porabiti za drugačno podporo piscem.
- za podelitev nagrad se bo ocenjevalna komisija sestala v prvih dneh decembra 1976.
- nagrajeni rokopisi bodo namenjeni objavi v reviji Meddobje; nenagrajeni pa bodo vrnjeni avtorjem, kolikor bi se pisec in urednik Meddobja drugače ne pogodila.

buenos aires, 1. decembra 1975

darovi

Iz Argentine v pesih: Ignacij Grohar, 50; Anton Japelj, 46; Sebo Kocmur, 100; Janko Zakrajšek, 50; Bara Remec za kritje stroškov septembrske razstave 3.000; Pavel Fajdiga, 30.

Od drugje: Stane Gladnik, Nemčija, 40 DM; duhovnik Julij Čuk, Ecuador, 10 dolarjev; duhovnik Lojze Ilc, Brazilija, 10 dolarjev; Marko Martelane, Bra-

zilija, 2000 pesov; Lojze Ilija, Venezuela, 3 dolarjev; Janez Medved, Kanada, 6 dolarjev; duhovnik Anton Dejak, Francija, 30 dolarjev; ing. Janez Ložar, Brazilija, 150 pesov.

Jubilejni dar za 20-letnico SKA: dr. Karel Vojska, Švica, 50 dolarjev.

CORREO ARGENTINO Suc. 6 y 7 (B)	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1209421

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide dvanaestkrat na leto. Ureja ga Nikolaj Jeločnik, Zapiola 1723, I D, 1426 Buenos Aires, Argentina. Tisk Editorial Baraga SRL, Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na: Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. — Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Valentin Debeljak), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. — Za podpisane članke odgovarja podpisnik.